

Oppgave i BTM2008-DK2 24V

Dogmatikk med kildetekster

10 studiepoeng

Kurs: Dogmatikk med kildetekster

David Nymann Munch

Godkjent oppgaveordlyd:

Redegjør for det karakteristiske for luthersk kirkeforståelse i forhold til en moderne katolsk kirkeforståelse på basis af de relevante artikler i CA, Luthers Om koncilierne og kirken (Teologiske tekster nr. 19), samt Andet Vatikanerkoncils dokument om kirken Lumen Gentium (Teologiske tekster nr. 29)

4327 ord eksklusive forside, innholdsfortegnelse og litteraturliste

Fjellhaug Internasjonale Høgskole

6. semester 2024

Indholdsfortegnelse

Indholdsfortegnelse	526
1 Indledning	527
2 Er kirken organisk eller insitutionel?	527
2.1 Karakteristisk luthersk: Kirken er primært organisk.....	527
2.2 Moderne katolsk: Det institutionelle ligestilles med det organiske	529
3 Er kirken som et sakramente eller sygehus?	530
3.1 Moderne katolsk: Kirken er som et sakramente.....	531
3.2 Karakteristisk luthersk: Kirken er som et sygehus.....	532
4 Drøftelse af en missional luthersk ekklesiologi inspireret af den katolske forståelse af kirken som et sakramente	533
5 Konklusion	534
6 Litteraturliste.....	536

1 Indledning

Opgavelyden er som følger:

Redegør for det karakteristiske for luthersk kirkeforståelse i forhold til en moderne katolsk kirkeforståelse på basis af de relevante artikler i CA, Luthers Om koncilierne og kirken (Teologiske tekster nr. 19), samt Andet Vatikanerkoncils dokument om kirken *Lumen Gentium* (Teologiske tekster nr. 29).

Jeg forstår opgavelyden sådan, at jeg skal redegøre for forholdet mellem en karakteristisk luthersk og moderne katolsk kirkeforståelse på basis af relevante artikler i *Confessio Augustana*, *Om koncilierne og kirken* og *Lumen Gentium*. Denne opgave er relevant, da kirkesamfundene gensidigt kan lære af hinandens kirkesyn. Man kan tilmed blive klogere på sit eget kirkesyn i mødet med et andet. Kildeteksterne er godt egnede til besvarelse af opgaven, da *Confessio Augustana* og *Om koncilierne og kirken* er anerkendte og betydningsfulde skrifter indenfor karakteristisk luthersk ekklesiologi, ligesom *Lumen Gentium* er det indenfor moderne katolske ekklesiologi.

Jeg har valgt at strukturere opgaven ved at redegøre for to grundlæggende ekklesiologiske spørgsmål på basis af skrifterne, samt give en kort drøftelse. Det første spørgsmål omhandler, hvorvidt kirken bør forstås som noget organisk og/eller institutionelt. Det andet spørgsmål omhandler, hvorvidt kirken overvejede er redskab for eller modtager af Guds frelse. Det katolske syn på kirken som et sakramente forstår overvejende kirken som redskab for Guds frelse, mens Luther nærmere beskriver kirken som modtager af Guds frelse og som et sygehus. Afslutningsvist vil jeg drøfte en missional luthersk ekklesiologi inspireret af den katolske forståelse af kirken som et sakramente.

2 Er kirken organisk eller institutionel?

Jeg vil først fokusere på, hvorvidt kirken primært bør forstås organisk eller institutionelt, samt forholdet mellem disse forståelser. Luther beskriver kirken som det folk, der helliges af Gud, mens *Lumen Gentium* i højere grad ser kirken som en gudsordineret institution, der har del i den frelsesbringende enhed med Gud.

2.1 Karakteristisk luthersk: Kirken er primært organisk

I *Om koncilierne og kirken*, som er skrevet i 1539, redegører Martin Luther i de to første dele for koncilhistorien, mens den tredje del omhandler Luthers ekklesiologi. *Confessio Augustana*, som er skrevet i 1530 af Philip Melancthon, havde henvist til koncilier som højeste instans og autoritet, men i løbet af 1530'erne mistede Luther efterhånden troen på konciliernes frugtbarhed. I Luthers ekklesiologiske afsnit i *Om koncilierne og kirken* tager han stilling til, hvordan man kan kende den sande kirke, hvis ikke det bør ske på baggrund af koncilier (Teologiske tekster: udvalg af klassiske dogmatiske tekster 2017, 274–75). Her behandler Luther nemlig spørgsmålet, om hvad kirke overhoved er for noget. Dette spørgsmål var vigtigt,

da den romersk-katolske kirke hævdede, at de lutherske havde forladt kirken ved deres brud med paven (Nikolajsen 2015, 148–49).

Confessio Augustana artikel 7 hævder, at ”kirken er de helliges forsamling, i hvilket evangeliet læres rent og sakramenterne forvaltes ret.” (Grane 1981, 78). Kirken er altså både sammenholdt af noget indre og ydre. Kirken er ”de helliges forsamling”, hvilket viser til det indre og mere skjulte og subjektive aspekt af kirken. Og denne hellige forsamling kendetegnes ved, at ”evangeliet læres rent og sakramenterne forvaltes ret”, hvilket viser til det ydre og mere synlige og objektive aspekt af kirken. Det er vigtigt for en karakteristisk luthersk ekklesiologi, at kirken er et konkret organisk fællesskab, som helliges af Gud. Det er dog også vigtigt, at denne helligelse i høj grad sker ved Helligånden gennem ydre kendetegn. *Confessio Augustana* beskriver kun disse ydre kendetegn som ordet og sakramenterne (dåb og nadver), mens *Om koncilierne og kirken* udvider disse til syv kendetegn (*notae ecclesiae*). De første tre kendetegn er ordet, dåben og nadveren, ligesom vi finder dem i *Confessio Augustana*. Det fjerde kendetegn er nøglemagten, som har at gøre med kirkens magt til at binde og løse mennesker deres synder. Kirkens femte kendetegn sker ved, ”at den indvier eller kalder kirketjenere eller har embeder, som den skal besætte.” (*Teologiske tekster: udvalg af klassiske dogmatiske tekster* 2017, 283). Denne ordning begrundes ud fra Kristi indstiftelse, men har også en praktisk begrundelse i udførelsen af de fire forrige kendetegn. Sjette kendetegn er bønne, som skal forstås bredt som offentlig lov, tak, bøn, sang og undervisning. Syvende kendetegn er korset, hvilket omhandler kirkens lidelse for Kristi skyld. Gennem disse ydre kendetegn virker og formidler Helligånden evangeliet til kirken.

Luther tager udgangspunkt i Apostolicums sætning ”de helliges samfund” i sin definition af kirken. Han skriver følgende: ”Jeg vil denne gang enfoldigt blive ved barnetroen, som siger: Jeg tror på en hellig, kristelig kirke, de helliges fællesskab.” Han skriver videre, at ”Dér forklarer troen klart, hvad kirken er, nemlig et fællesskab af hellige, det vil sige en flok eller forsamling af de mennesker, som er kristne og hellige. Det hedder en kristelig, hellig flok eller kirke.” (*Teologiske tekster: udvalg af klassiske dogmatiske tekster* 2017, 275). Her fremgår det, at kirken er et konkret helligt fællesskab af mennesker, ikke en institution. Da kirken er et fællesskab af hellige, er den altså noget organisk frem for institutionelt, hvilket viser sig i de mennesker, som helliges af Gud. Luther beskriver så nærmere, hvad denne hellighed består i. I modsætning til en institutionel hellighedsforståelse står ordet ”hellig” ifølge Luther for noget mere trosmæssigt og organisk (Nikolajsen 2015, 150). Han skriver således: ”Kristelig hellighed eller almindelig hellighed er til, når Helligånden i mennesker skaber tro på Kristus og derved helliger dem, ApG 15, det vil sige, den skaber et nyt hjerte, sjæl, legeme, gerning og væren og skriver Guds bud, ikke på stentavler, men i kødshjerner, 2 Kor 3.” (*Teologiske tekster: udvalg af klassiske dogmatiske tekster* 2017, 277). Den kristne helliggørelse er altså ifølge Luther en levendegørelse af mennesket. Det er ikke noget, et menneske selv er i stand til at frembringe, men derimod Helligåndens værk. Og det omhandler menneskets forhold til Gud, selvom helliggørelsen unægtelig også påvirker menneskers indbyrdes forhold til hinanden. I Luthers hellighedsforståelse skelnes der mellem lovens første og anden tavle. Ved den første tavle helliggøres mennesket i dets forhold til Gud, mens det i den anden tavle helliggøres i relationen til næsten (Nikolajsen 2015, 150). Begrebet ”helliggørelse” benyttes dermed bredt hos Luther,

om det man typisk betegner som retfærdiggørelse og helligørelse indenfor den lutherske kirke. At helliggørelsen har med begge tavler at gøre, viser Luther tydeligt, når han beskriver, hvordan kirken ”har Helligånden, som dagligt helliger dem, ikke alene ved syndernes forladelse, som Kristus har erhvervet dem (som antinomerne lyver med), men også ved afskaffelse, udfejen og dræben af synderne, hvorved de kaldes et helligt folk.” (*Teologiske tekster: udvalg af klassiske dogmatiske tekster* 2017, 276). Luther beskriver dog den første tavle som højere end den anden og forudsætning for al anden helliggørelse, hvilket også ligger til grund for, at hans syv kirkekendetegn alle forbindes til den første tavle. Det er relationen til Gud, som er det primære for kirkens eksistens ifølge Luther.

Luthers organiske forståelse af kirken som et helligt folk skal dog ikke forstås sådan, at han ønsker at fjerne kirken som institution (femte kirkekendetegn omhandler fx behovet for kirketjenere og embedsfolk). Det centrale punkt i en karakteristisk luthersk kirkeforståelse består dog af, at kirken er og bliver troens folk gennem Guds lægemidler, som helliger dem (Nikolajsen 2015, 151).

2.2 Moderne katolsk: Det institutionelle ligestilles med det organiske

I *Lumen Gentium*, som er skrevet i forbindelse med det Andet Vatikanerkoncil fra 1962-1965, vender den katolske kirke sig fra en streng institutionel kirkeforståelse til i højere grad at tale om kirken som Guds folk. Heri finder vi en økumenisk åbning samtidig med, at den grundlæggende katolske lære om kirken fastholdes. Det Andet Vatikanerkoncil bragte en fornyelse indenfor katolsk teologi og praksis, hvilket primært skete gennem forskellige fornyelsesbevægelser. ”Tilbage til kilderne”-bevægelsen havde en betydelig indflydelse i fornyelsen af ekklesiologien. Her greb man især tilbage til oldkirkens opfattelse af kirken som et fællesskab (*communio*) og kirkens plads i frelseshistorien (*Teologiske tekster: udvalg af klassiske dogmatiske tekster* 2017, 410). Jeg vil i denne opgave tage udgangspunkt i *Lumen Gentium*s første kapitel om kirkens mysterium og andet kapitel om Guds folk.

For at forstå i hvilken forstand kirken er institutionel ifølge skriftet, er det vigtig at forstå kirkens væsen og rolle som bærer af den frelsesbringende enhed med Gud. Det er gennemgående for skriftet, at kirken beskrives som et sakramente for verden. I artikel 1 beskrives Kristus som folkeslagernes lys, og kirken har brug for at ”få lyset fra hans herlighed”, hvis den skal ”nå ud til alle mennesker” med evangeliet. Herefter beskrives kirken som et sakramente, idet den er tegn på og redskab for foreningen med Gud og menneskeslægtens indbyrdes enhed. I slutningen af artiklen beskrives kirken på følgende måde: ”Situationen i vor tid lægger særlig vægt på denne kirkens opgave, for at alle mennesker, der jo i dag allerede er meget snævert forbundet ved forskellige sociale, tekniske og kulturelle bånd, også må nå til den fuldstændige enhed i Kristus.” (*Teologiske tekster: udvalg af klassiske dogmatiske tekster* 2017, 413). Kirkens fornemste opgave er altså i kraft af at være som et sakramente at lede alle mennesker mod den fuldkomne enhed i Kristus.

I skriftets andet kapitel om Guds folk tydeliggøres kirkens institutionelle rolle i denne opgave. Først gør artikel 13 det tydeligt, at alle er kaldet til at være en del af Guds nye folk, som findes i kirken. Artikel 14 henvender sig så til de katolske troende og beskriver den katolske kirkes frelsende nødvendighed på følgende måde: "...denne kirke, som er undervejs, er nødvendig til frelse. Alene Kristus er nemlig midler og vejen til frelse, han, som bliver nærværende for os i sit legeme, der er kirken... Derfor skulle de mennesker ikke kunne frelses, som, skønt de ikke er uvidende om, at den katolske kirke af Gud ved Jesus Kristus er grundlagt som en nødvendighed, dog ikke vil træde ind i den eller blive stående i den." (*Teologiske tekster: udvalg af klassiske dogmatiske tekster* 2017, 437). Kirken som institution er altså nødvendig til frelse, idet den frelsende Kristus er nærværende i sit legeme, den katolske kirke. Kirkens institutionelle karakter beskrives yderligere i artikel 8 på følgende måde: "Det er denne eneste Kristi kirke, vi i trosbekendelsen bekender som én, hellig, katolsk og apostolsk kirke... Denne kirke, der i denne verden er stiftet og ordnet som et samfund, findes i den katolske kirke, som styres af Peters efterfølger og af de biskopper, som har fællesskab med ham, selv om der uden for dens synlige skikkelse kan findes adskillige elementer af helliggørelse og sandhed, elementer, som tilskynder til den katolske enhed, fordi de er Kristi kirkes egne gaver." (*Teologiske tekster: udvalg af klassiske dogmatiske tekster* 2017, 423–25). Forståelsen af den katolske kirke som guddommelig institution begrundes altså i dens ordning af paveembedet og biskopperne. Det anderkendes dog, at der også findes elementer af helliggørelse og sandhed udenfor den katolske kirke. Og disse elementer kalder til katolsk enhed, da gaverne grundlæggende udspringer af den katolske kirke. Ikke-katolske kirkefællesskaber står altså i en sand, men mangelfuld forening med Helligånden. Fællesskabet med paven og den kirke, han leder, er for katolikkerne et integreret led i den frelsende tro og derfor en mangel i ikke-katolske kirkers tro. Dette giver sig udslag i de ikke-katolske kirkers institutionelle ufuldkommenhed (Aagaard 1967, 195). Kirken beskrives altså ikke kun som et helligt folk, men tillige som en gudsordineret institution, der bærer på den frelsesbringende enhed i Kristus.

Lumen Gentium giver dog ikke udtryk for, at alle medlemmer af den katolske kirke per definition har del i frelsen: "Dog frelses ikke den, som - skønt han er indlemmet i kirken - ikke bliver i kærligheden, men kun forbliver i kirkens skød «med legemet», ikke «med hjertet»". (*Teologiske tekster: udvalg af klassiske dogmatiske tekster* 2017, 437). Det er altså muligt at finde hyklere indenfor den katolske kirke og frelsen er ikke alene institutionel, men også organisk, idet den har med gudsrelationen at gøre.

3 Er kirken som et sakramente eller sygehus?

Jeg vil nu se på, hvorvidt kirken overvejende er redskab for eller modtager af Guds frelse. Det katolske syn på kirken som et sakramente forstår overvejende kirken som redskab for Guds frelse, mens Luther nærmere beskriver kirken som modtager af Guds frelse og som et sygehus. Så bør kirken forstås som et sakramente for verden på den frelsende enhed i Kristus eller et sygehus af modtagende folk, der læges ved Guds ydre lægemidler? Er kirken selve lægemidlet eller modtageren af lægemidlerne? Og er kirken først og fremmest den tjenende eller modtagende part?

3.1 Moderne katolsk: Kirken er som et sakramente

Et af *Lumen Gentium*s mest karakteristiske kendetegn er beskrivelsen af kirken som et sakramente. Som vi allerede har set, kommer beskrivelsen af kirkens sakramentale karakter allerede ind ved skriftets første artikel. Denne forståelse sætter dermed rammen for skriftet: ”da kirken i Kristus er som et sakramente, det vil sige et tegn på og et redskab for den nære forening med Gud og for hele menneskeslægtens indbyrdes enhed, agter den... at give... en mere indgående fremstilling af sit væsen og sin universelle sendelse.” (*Teologiske tekster: udvalg af klassiske dogmatiske tekster* 2017, 413). Beskrivelsen af kirken som et sakramente har altså at gøre med, at kirken er et tegn og redskab for enheden med Gud og mennesker i Kristus. Det vil sige, at kirken både er tegn for verden på den forening med Gud, som alle kaldes til at blive delagtig i, men også selve redskabet, som Gud bruger til at bringe alle mennesker ind i denne frelsende enhed. Derudover viser ovenstående citat også, at kirkens sakramentale natur har at gøre med selve kirkens væsen og grundlæggende sendelse. Artikel 2-4 argumenterer herefter mere dybdegående for, hvordan kirkens enhed springer ud af den treenige Guds enhed: ”På denne måde viser kirken sig i sin helhed som «et folk, der har sin enhed fra enheden mellem Faderen, Sønnen og Helligånden. »” (*Teologiske tekster: udvalg af klassiske dogmatiske tekster* 2017, 415).

Denne sakramentale forståelse af kirken hænger sammen med den katolske kirkes institutionelle kirkeforståelse, som vi har set i det foregående afsnit, men viser også til kirkens rolle i gudsriget og dens inkarnatoriske karakter. Med hensyn til kirken og gudsriget siges følgende i artikel 5: ”Den hellige kirkes mysterium kommer for dagen allerede i dens grundlæggelse. Herren Jesus gjorde nemlig begyndelsen til sin kirke med at forkynde det glade budskab, at nu var det Guds rige kommet, som fra gammel tid var forjættet i Skrifterne: «Tiden er inde, og Guds rige er kommet nær» (Mk. 1,15); sml. Mt. 4,17).” (*Teologiske tekster: udvalg af klassiske dogmatiske tekster* 2017, 415–17). Hele skriftets første kapitel omhandler kirkens mysterium og dette mysterium ses her ved, at Kristus etablerer gudsriget på jorden allerede ved kirkens begyndelse. Kirkens hemmelighed er det eskatologiske Gudsriges nærvær midt i splittethedens og Guds fremmedhedens verden. Hvis dette skal ses som den egentlige betydning af ordet ”sakramente”, så er de troendes fællesskab i og om gudsnærværet sakramentet, mens ordets forkyndelse, dåben og nadveren er Guds nådige nærværs midler (Aagaard 1967, 167). Som verdens sakramente er kirken dermed tegn på og redskab for gudsrigets komme i historien. Selvom gudsriget er større end kirken og også findes udenfor kirken, er den dog i sin forkyndelse, sakramentsforvaltning, embeder, ordensdannelser og liv kaldet til og bestemt af at tjene gudsrigets virkelighed; dets nåde over syndere, dets fred og retfærdighed og eskatologiske fuldendelse (*Teologiske tekster: udvalg af klassiske dogmatiske tekster* 2017, 410). Med andre ord bliver gudsriget i særdeleshed synligt i den katolske kirke. Herefter gives der forskellige billeder på kirken i artikel 6. Kirken beskrives som en fåreflok, et stykke jord, en bygning og en brud for sin brudgom, Kristus. Som det stærkeste motiv for kirken beskrives den som Kristi mystiske legeme i artikel 7: ”Guds søn har i den menneskelige natur, han var forenet med, forløst mennesket og forvandlet det til en ny skabning ved at overvinde døden med sin død og opstandelse (sml. Gal 6,15; 2 Kor 5,17). Ved at meddele dem sin Ånd har han nemlig på underfuld måde gjort sine brødre, som han har sammenkaldt fra alle folkeslag, til sit mystiske

legeme.” (*Teologiske tekster: udvalg af klassiske dogmatiske tekster* 2017, 419). Kirken beskrives altså som Kristi legeme og er i denne instans som et sakramente, idet den viser Kristus for verden. Det mystiske element uddybes ved, at de troende i kirken ”gennem sakramenterne skjult og dog virkeligt forenes med den lidende og herliggjorte Kristus.” (*Teologiske tekster: udvalg af klassiske dogmatiske tekster* 2017, 419–21). Kirkens inkarnatoriske væsen viser sig i dens komplekse realitet: ”Det hierarkisk opbyggede samfund og Kristi mystiske legeme, den synlige forsamling og det åndelige fællesskab, kirken i denne verden og den kirke, der er rig på himmelske skatte, er ikke at betragte som to forskellige ting, men som én kompleks realitet, der består både af et menneskeligt og et guddommeligt element. Derfor kan kirken med en ikke så lidt sigende analogi sammenlignes med det inkarnerede ords mysterium.” (*Teologiske tekster: udvalg af klassiske dogmatiske tekster* 2017, 423). Kirken er altså en inkarnatorisk virkelighed, som kan sammenlignes med Kristi inkarnation. Dens væsen og opgave er at vise og være Kristus for verden. Ligesom Kristus blev sendt til verden af Faderen, er kirken, Kristi legeme, også sendt til verden af Kristus. Kirken er dermed missional i sin natur og har en signifikant rolle i Guds mission, hvilket ses, når der i artikel 17 siges, at ”kirken drives af Helligånden til at arbejde med på, at Guds plan må virkeliggøres og fuldbyrdes” (*Teologiske tekster: udvalg af klassiske dogmatiske tekster* 2017, 441).

Forståelsen af kirken som et sakramente vægtlægger altså kirkens lighed og nære forening med Kristus, samt dens missionale væsen og opgave. Det er dog værd at nævne, at kirken ikke direkte gøres identisk med hverken gudsriget eller Kristus, men er kaldet til og bestemt af at være tegn på og redskab for gudsrigets komme og Kristi lys.

3.2 Karakteristisk luthersk: Kirken er som et sygehus

Luther beskriver ikke kirken som et sakramente, men kan godt kalde de ydre kendetegn for sakramenter, selvom han undlader at gøre det. I stedet kalder han de syv punkter for kendetegn eller lægemidler. Ved disse lægemidler helliger og læger Gud sit folk. Selvom Luther ikke skriver det direkte, bliver det dermed oplagt at forstå kirken som et hospital eller sygehus.

Hvori adskiller forståelsen af kirken som et sygehus sig så fra en forståelse af kirken som et sakramente? Først og fremmest har kirken ifølge den katolske forståelse en væsentlig institutionel rolle som verdens sakramente, hvilket ikke er karakteristisk luthersk. Kirken bliver i katolsk forstand både som et sakramente og nådemiddel, der bringer frelse i kraft af sin enhed med Kristus. I en karakteristisk luthersk forstand findes kirkens enhed derimod i Guds ord, sakramenterne (dåb og nadver) og lægemidlerne. Der er dog mere at sige om forskellen på kirken som sakramente og sygehus. I den katolske forståelse er kirken lægemidlet, mens den lutherske forståelse nærmere beskriver kirken som et sygehus, der modtager lægemidlerne. Den lutherske forståelse har generelt mere fokus på folkets modtagende rolle. Kirken er et fællesskab af mennesker og når de samles i Jesu navn, er det ham, der giver evangeliet, mens kirken er den modtagende part. Derfor handler kirke også om, at man tilhører en virkelighed, hvor det ikke primært er os, der tjener Gud, men Gud, der tjener os (Nikolajsen 2015, 160). Luthers indirekte beskrivelse af kirken som et sygehus har sit hovedfokus på menneskets behov for og

afhængighed af at modtage lægedom og liv fra Gud. Denne helliggørelse eller levendegørelse er ikke noget, mennesket selv er i stand til at frembringe, men Guds gerning og kommer nærmere udefra end indefra kirken selv. Den kommer ikke i kraft af en institutionel hellighed, men alene fra Helligånden. Dette står dog ikke i modsætning med at forstå kirkens fællesskab som helliggørende og lægende.

Og det er ved lægedommen i relationen til Gud, at al anden helliggørelse udspringer. Luther beskriver i slutningen af *Om koncilierne og kirken*, hvorfor hans syv kirkekendetegn alle relaterer sig til den første tavle, mens den anden tavle sammenfattes mere kortfattet: ”da alligevel den første tavle er højere og der vil være større lægemiddel deri, har jeg kun villet sammenfatte alt i den anden tavle. Ellers havde jeg også nok kunnet dele det i syv lægemidler eller hovedpunkter efter de syv bud.” (*Teologiske tekster: udvalg af klassiske dogmatiske tekster* 2017, 286–87). Den helligelse, som indbefatter gudsrelationen, må altså forstås som den bærende del af kirkens eksistens. Med andre ord må kirken først modtage Guds gave, før den kan give den videre til andre. Man misforstår dog Luther, hvis man tolker helliggørelsen efter anden tavle som en unødvendig tilføjelse uden betydelig relation til helliggørelsen efter første tavle. Som vi har set tidligere, gør Luther jo netop meget ud af, at helliggørelsen må ske efter begge tavler. Han beskriver desuden betydningen af den anden tavles helliggørelse og lægedom på følgende vis: ”Foruden de syv hovedpunkter er der nu flere ydre tegn, hvorved man kender den hellige, kristelige kirke, nemlig at Helligånden også helliger os efter Mose anden tavle, når han hjælper os til...” (*Teologiske tekster: udvalg af klassiske dogmatiske tekster* 2017, 286). Herefter følger en lang opremsning af eksempler på, hvordan helliggørelsen efter anden tavle kan og bør udfolde sig. Kirken er dermed også sendt til verden ifølge Luthers kirkeforståelse, selvom han i en vis forstand skelner mellem den første tavle som primær og den anden som sekundær. Kirkens sendelse til verden er ikke kirkens bærende element (som en sakramental forståelse af kirken kan føre til), men en integreret del af de troendes liv, som Gud helliger efter både første og anden tavle.

4 Drøftelse af en missional luthersk ekklesiologi inspireret af den katolske forståelse af kirken som et sakramente

Jeg vil nu drøfte en missional luthersk ekklesiologi inspireret af den katolske forståelse af kirken som et sakramente. Det vil jeg gøre ved at overveje, om der kunne være en saglig forbindelse mellem *Lumen Gentium*s bestemmelse af kirken som sakramente for verden og en missional forståelse af kirken som sendt til verden i Guds mission.

Den moderne katolske beskrivelse af kirken som et sakramente bærer på en gennemgribende missional forståelse af kirkens væsen, som muligvis kan fungere som inspiration ind i en luthersk ekklesiologi. Hvis denne inspiration skal være frugtbar, bør den karakteristisk lutherske forståelse af kirken som et helligt folk dog fastholdes - og dermed også forståelsen af kirken som både organisk og primært modtager af evangeliet (sygehus-billedet). Det, at kirken er sendt til verden i Guds mission, ligger i udgangspunktet implicit i Luthers beskrivelse af kirkens helliggørelse efter første og anden tavle. Dog kan Luthers skelnen mellem de to tavler, som han trods alt laver, medføre en risiko for, at kirkens missionale væsen og opgave får plads

i baggrunden. Man kan spørge sig selv, om det i det hele taget er muligt med Luther i hånden udelukkende at se helliggørelsen efter første tavle som konstituerende for kirkens eksistens. Luther beskriver jo netop, hvordan mennesket helliggøres af Gud ved begge tavler, og at det folk, som helliges ved de to tavler, er kirken. Samtidigt er det centralt for en karakteristisk luthersk teologi, at Guds værk, helligelse og lægedom forbliver det bærende for kirken - ikke hverken et menneskeligt eller institutionelt værk. Derfor kan det muligvis være gavnligt at benytte sig af terminologien om Guds lægemidler i denne sammenhæng. Guds lægemidler er nemlig både at finde i helliggørelsen efter første og anden tavle. Luther beskriver selv, i en sidste bemærkning, helliggørelsen ved den anden tavle som lægemiddel: "Ellers havde jeg også nok kunnet dele det i syv *lægemidler* eller hovedpunkter efter de syv bud." (*Teologiske tekster: udvalg af klassiske dogmatiske tekster* 2017, 287). Lægedommen omfatter altså ikke alene relationen til Gud, men også relationen til næsten og verden. Idet kirken læges, bliver den et tegn for verden på Gud, som er den store læge. Og som et såret og svagt folk sendes kirken til at bringe Guds lægedom til hele verden. Dette sker ikke i egen kraft, men i Guds lægende kraft og er tilmed en del af Guds lægemiddel til kirken selv.

Ifølge en sådan missional luthersk ekklesiologi er kirken et helligt folk, som både helliges og læges i kraft af sit fællesskab med Gud og sin sendelse til verden. Kirkens missionale kald går ikke på at være stærk ved egen eller institutionens kraft, men tværtimod i at tage del i Guds mission midt i sin brudthed og afhængig af Guds lægedom.

5 Konklusion

Jeg vil nu give en afsluttende konklusion på opgaven.

Jeg startede med at redegøre for, hvordan den karakteristisk lutherske kirkeforståelse grundlæggende opfatter kirken som noget organisk, mens den moderne katolske kirkeforståelse i højere grad er institutionel. Luther definerer kirken som et helligt folk; altså et folk af konkrete mennesker, der helliges af Gud efter lovens første og anden tavle ved lægemidlerne. Dermed er kirken primært ifølge Luther defineret som et organisk helligt folk ved troen, ikke en institution. *Lumen Gentium* definerer derimod kirken mere institutionelt, idet den katolske kirke som institution er frelsesnødvendig, da den frelsende Kristus er nærværende i den katolske kirke, som er Kristi legeme.

Derefter redegjorde jeg for, hvordan moderne katolsk kirkeforståelse sammenligner kirken med et sakramente, hvorimod den karakteristisk lutherske kirkeforståelse i højere grad (i hvert fald implicit) sammenligner kirken med et sygehus. *Lumen Gentium* beskriver kirken som et sakramente for verden, hvilket vil sige, at den er tegn på og redskab for enheden med Gud og mennesker i Kristus. Denne forståelse fremhæver kirkens inkarnatoriske karakter som Kristi legeme, samt dens opgave i at vise Kristus for verden. Luther beskriver kirkens kendetegn som Guds lægemidler, hvilket implicit gør det oplagt at sammenligne kirken med et sygehus. Kirken vægtlægges som modtager af evangeliet ved lægemidlerne. Kirken som modtager bliver altså det primære, mens kirken som giver står sekundært.

Afslutningsvist drøftede jeg en missional luthersk ekklesiologi inspireret af den katolske forståelse af kirken som et sakramente. Her drøftede jeg, hvordan kirken, som et helligt folk, helliges i relation til Gud efter første tavle og i sendelsen til verden efter anden tavle. Dermed kan det missionale aspekt, som findes i forståelsen af kirken som et sakramente, indgå i en luthersk ekklesiologi; samtidig med at den karakteristisk lutherske definition af kirken som et helligt folk fastholdes.

6 Litteraturliste

Grane, Leif. 1981. *Confessio Augustana*. Viborg: Gads Mosaik-serie.

Nikolajsen, Jeppe Bach. 2015. *Missional kirke i et pluralistisk samfund*. Fredericia: Kolon.

Teologiske tekster: udvalg af klassiske dogmatiske tekster. 2017. 2. udgave, [Nyt oplag]. Århus: Aarhus Universitetsforlag.

Aagaard, Anne Marie. 1967. "Constitutio dogmatica de Ecclesia kapitel 1-2 ... læst af en lutheraner". I *Dialoger 4 - Kirkebegrebet på det Andet Vatikankoncil*, 201. København: LUMEN.